

In en Om

MEI 1962

het Humanistisch Verbond

MEDEDELINGEN VOOR DE SYMPATHISANTEN

Redactie en administratie: Oudegracht 152, Utrecht, Tel. (030) 10163-29563, Giro 304960

L.S.

Om onze sympathisanten enigszins op de hoogte te houden van wat er in het Humanistisch Verbond gebeurt, stellen wij ons voor u enkele malen per jaar een mededelingenblad te zenden. In het eerste, dat u thans ontvangt, zult u een overzicht aantreffen over de activiteiten in 1961 en enkele andere berichten, waarvan wij aannemen, dat u hiervoor belangstelling heeft. Mocht u bepaalde wensen koesteren of nadere inlichtingen wensen, dan horen wij dat gaarne van u.

TERUGBLIK OVER 1961 ¹⁾

Hoewel er in 1962 geen congres plaats vindt, heeft het hoofdbestuur toch wel een jaarverslag over het afgelopen jaar samengesteld, dat in verschillende interne bijeenkomsten besproken zal worden en t.z.t. in de beschrijvingsbrief zal worden opgenomen. De traditie getrouw geven wij hieronder enkele belangrijke gedeelten weer.

Het ledental

Het verloop van het ledental heeft in 1961 een enigszins afwijkend beeld ten aanzien van het jaar daarvoor te zien gegeven. Het aantal aanmeldingen was groter, maar ook het aantal bedankjes, hoewel het nettoresultaat toch beter is geweest dan in 1960. Er werden 968 nieuwe leden ingeschreven, waardoor het totaal tot 11.530 steeg. Er werd onder hen, die in 1959 bedankt hebben een enquête gehouden, teneinde te trachten iets van de reden te weten te komen. Het zal nodig zijn, om ook in de toekomst hiervan een duidelijk beeld te krijgen, opdat zo nodig het beleid hierop kan worden afgestemd. Maatregelen worden hiertoe door het Dagelijks Bestuur overwogen. Van een bijzondere propaganda voor ledenwerving is geen sprake geweest. Wel werd besloten tot instelling van het instituut van de sympathisanten. Aan het eind van het jaar hadden zich hiervoor, voornamelijk uit de kring van leden van de Luisterkring, 700 deelnemers aangemeld.

De gemeenschappen

Het aantal gemeenschappen is in vergelijking met 1960 gestegen tot 83, door het zelfstandig worden van de vier Haagse deelgemeenschappen. De gemeenschap Tilburg

moest opgeheven worden, omdat door vertrek van enkele leden van een behoorlijk functioneren geen sprake meer kon zijn. Het gewestbestuur van Noord-Brabant blijft echter contact onderhouden en er is in zekere zin nog een werkgroep aanwezig, die ook enkele bijeenkomsten heeft gehouden. Het aantal reeds bestaande werkgroepen werd uitgebreid en zijn thans aanwezig in Castricum, Delfzijl, Dokkum, Emmeloord, Hoek van Holland en Slikkerveer/Ridderkerk. De laatste twee zullen vermoedelijk binnenkort zelfstandige gemeenschappen kunnen worden. Er werden eveneens contacten gelegd in Goor, Hellevoetsluis en Zierikzee, terwijl een nieuwe poging in Den Bosch, na een openbare bijeenkomst, met succes werd bekrond.

De bijeenkomst op de zondagmorgen, een enkele maal op de middag, wordt nog in de meeste gemeenschappen gehandhaafd. Toch komen daarnaast een hele reeks van andere activiteiten voor, waarbij de aanwezigen zelf meer aan de bespreking deelnemen. De bijeenkomst in kleiner kring in de huiskamer heeft reeds een vaste plaats veroverd. Ook de gespreksgroep wint veld. Van 26 gemeenschappen is bekend, dat daar dergelijke groepen functioneren.

Vooraf in zich sterk uitbreidende steden met geheel nieuwe wijken is decentralisatie van het werk geboden. Doordat zich in deze wijken veelal jonge mensen vestigen heeft de, eerst in Amsterdam gelanceerde gedachte van een bijeenbrengen van leden onder de 40 jaar, ook elders de aandacht getrokken. Men gaat er ook toe over vele kleinere bijeenkomsten een meer „open” karakter te geven, zodat ook niet-leden welkom zijn. Het zgn. contactbezoek, waarbij een aantal vrijwilligers op zich neemt, de leden regel-

¹⁾ Overgenomen uit 't mededelingenblad voor de leden.

matig te bezoeken, nam belangrijk toe en vindt thans in ruim veertig gemeenschappen regelmatig plaats. Elders is men aan de opbouw van dit belangrijke stuk werk bezig. De documentatie werd uitgebreid met een lijst van beschikbare boeken en brochures, een nota over de geestelijke verzorging en een publicatie van de Humanistische Stichting voor huisvesting van bejaarden. Er werd ook een brochure van de Stichting voor huwelijkscontacten aan toegevoegd. Het orgaan voor de functionarissen, het blad Kader, kwam zoals gebruikelijk 5 keer uit en wordt met toenemende aandacht gelezen. De medewerking uit de kringen van gemeenschapsbestuurders e.d. neemt toe. Nieuw was het experiment, op bandjes opgenomen toespraken aan gemeenschappen ter beschikking te stellen.

Het aantal contacten, dat de gemeenschappen met andere organisaties onderhouden, nam toe. Ook wordt veel meer deelgenomen aan allerlei plaatselijke initiatieven. In vele gemeenschappen werd medewerking verleend aan collectes van Humanitas en Thuisfront.

Het rechtstreeks contact tussen bestuurders en hoofdbestuur werd bevorderd door het houden van regionale conferenties op „De Ark” met bestuurders van gemeenschappen van een zestal gewesten.

De gewesten en federaties

Er waren in het afgelopen jaar 12 gewesten en twee federaties, t.w. Amsterdam en Den Haag. De betekenis van de gewesten neemt toe, al zijn er nog een reeks van werkzaamheden, die zouden moeten worden aangevat. Naast de familiedagen, die vrijwel door alle gewestbesturen gehouden werden, verdienen de weekeinden, die Drente en Zeeland belegden, bijzondere vermelding. Er was wederom veel belangstelling voor de studiedagen, waarbij in vele gevallen als onderwerp „De toekomst van het ongeloof” naar aanleiding van het bekende boek van Szcesny, in bespreking kwam. Het gewest Overijssel heeft wederom, thans in Ommen, de landdag op Hemelvaartsdag verzorgd, waar ruim 500 bezoekers kwamen.

Buitenwerk

Doordat de exploitatie van „De Ark” dit noodzakelijk maakte, werd er een contract afgesloten met een groot vervoersbedrijf, waardoor de mogelijkheid van de gebruikelijke familiekampen moest vervallen. Er was een goed geslaagd zeilkamp met in totaal 42 deelnemers, een reeds spoedig volgeboekt kinderkamp voor 12 tot 15-jarigen op Terschelling met 34 liefhebbers en in Elspeet met 45 kinderen van 10 tot 12 jaar.

De Ark

Voor ons conferentieoord „De Ark” was het in financieel opzicht een moeilijk jaar, vooral door de dringend noodzakelijke vernieuwingen. Gedurende de periode van mei tot september was de bezetting goed, van oktober tot april, op een aantal conferenties na, veel minder. Nieuw in de reeks van bijeenkomsten was de herfstconferentie voor onderwijsmensen.

Commissies

De werkzaamheden van de vaste commissies, zoals de Centrale Commissie voor Geestelijke Verzorging, de Buitenwerkcommissie, de Radiocommissie, de Emigratiecommissie, de Commissie Groepswerk, de Beheerscommissie voor „De Ark”, de Redactieraad van „Mens en Wereld” gingen normaal door. Er werd onder voorzitterschap van mr. dr. H. J. Roethof een nieuwe commissie ingesteld en wel de Commissie Publieke Zaken, die tot taak heeft het hoofdbestuur te adviseren ten aanzien van standpuntbepaling in actuele kwesties. Leden van deze commissie zijn aangesloten bij de P.v.d.A., P.S.P. en V.V.D.

Publiciteit

Zowel van „Mens en Wereld” als van „Het Woord van de Week” kwam het abonnementental over de 5.000 heen, maar de stormachtige ontwikkeling van het aantal abonnees van dit laatste blad is voorbij. In „Mens en Wereld” werd een nieuwe rubriek begonnen onder leiding van C. H. Schonk, waarin persoonlijke moeilijkheden en levensvragen behandeld werden. In februari verscheen ter gelegenheid van het vijftienjarig bestaan van het Verbond een lustrumnummer met o.a. bijdragen van buitenlandse humanisten en Nederlandse christenen. Het mededelingenblad voor de leden „In en Om” verscheen acht keer, „Kader”, het orgaan voor de functionarissen 5 maal.

Dank zij de gastvrijheid van de omroeporganisaties vonden wekelijks radio-uitzendingen plaats voor de VARA, maandelijks voor de AVRO en driemaandelijks voor de Wereldomroep. Het ontwerp-Omroepwet werd door de regering ingetrokken en er werd een adviescommissie ingesteld, die de regering nader zal moeten voorlichten, waaronder ook over het al of niet verlenen van zendtijd aan organisaties zoals het Humanistisch Verbond. In een door de VPRO in het leven geroepen werkgroep ter bestudering van het vraagstuk van een nationale omroep werd ook een hoofdbestuurslid van het Verbond uitgenodigd zitting te nemen. Van de brochure „Modern Humanisme” door dr. J. P. van Praag verscheen een tweede druk, van „Wat ben ik eigenlijk” de vierde. Van het rapport „Humanisme en Opvoeding” kwam een herziene uitgave uit. De jaarlijkse persconferentie werd op 10 februari gehouden, waarbij vanzelfsprekend het 15-jarig bestaan aan de orde kwam en de huidige positie van het Humanistisch Verbond.

Socrates

De redactie van het tijdschrift „Rekenschap” werd uitgebreid met prof. dr. J. C. Brandt Corstius en drs. P. Thoenes. Het septembernummer was geheel gewijd aan Schopenhauer en werd gelijktijdig, in samenwerking met de Internationale School voor Wijsbegeerte, als brochure uitgegeven. De gebruikelijke Zomerschool kon door omstandigheden geen doorgang vinden, terwijl op de voorjaarslanddag dr. A. Daan sprak over „Redelijke Ethiek” en op de najaarslanddag Gabriël Smit over „Het vertrouwen

in de poëzie” en Adriaan Morriën over „Het wantrouwen tegen de poëzie”. Op 11 februari was er een conferentie voor juristen, met als inleiders mr. H. B. J. Waslander en prof. dr. I. Samkalden. De directeur van de Stichting, de heer D. T. Winter moest zich wegens tijdsgebrek terugtrekken en werd opgevolgd door ir. A. Waasdorp.

Geestelijke verzorging

Er was een belangrijke toename van het aantal plaatselijke geestelijke raadslieden. Het waren er aan het eind van 1961 46 en 35 gemeenschappen tegenover 36 in 27 gemeenschappen in het voorafgaande jaar. Ook werden voor het eerst medewerkers voor deze raadslieden in het werk ingeschakeld, terwijl het instituut van contactpersonen aanzienlijke uitbreiding onderging. Het aantal contacten met gedetineerden steeg eveneens. Bezoeken aan arbeiderskampen namen af omdat een aantal van deze kampen werd opgeheven. In de gemeenschappen werd doorgegaan met het bezoeken van zieken en bejaarden, en de medewerkers op dit terrein werden wederom op een landelijke conferentie in november bijeen geroepen, waar in het bijzonder de problemen rondom de bejaardenzorg besproken werden.

Contacten

Melding wordt gemaakt van de pogingen een wijziging in het ontwerp van wet tot regeling van het voortgezet onderwijs (de Mammoetwet) te verkrijgen, om naast het godsdienstonderwijs ook niet-godsdienstig vormingsonderwijs mogelijk te maken. Ook richtte het hoofdbestuur zich tot de minister inzake het ontwerp van wet premie kerkenbouw.

In de Kamers werd een amendement aangenomen op de Kinderbeginselenwet, waardoor de mogelijkheden van humanistische geestelijke verzorging van kinderen in Rijksinrichtingen verruimd werden. Ook wordt melding gemaakt van de besprekingen rondom de geestelijke verzorging in het leger.

Het jaarverslag maakt verder nog melding van alle contacten met de zusterorganisaties en de Humanistische Internationale. Het hoofdbestuur was vertegenwoordigd op vergaderingen van Volksonderwijs, de federatie Ankerclubhuiswerk, op een conferentie van de Humanistische Werkgemeenschap in de P.v.d.A., op het congres van Humanitas en het N.O.V.

Het slotwoord geeft nog eens een opsomming van de vele taken die door het Verbond moeten verricht worden en waarvan de vervulling geremd wordt door het feit dat slechts een klein deel van de ongodsdienstige humanisten in dit opzicht zich van hun verantwoordelijkheid bewust zijn. De verantwoordelijkheid van het Verbond is door de teriële positie van het Verbond is door de uitstekende resultaten van de Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme gelukkig verbeterd. Maar slechts door uitbreiding van de kleine groep functionarissen en ook van vrijwilligers kan datgene gedaan worden, wat eigenlijk zou gedaan moeten worden.

VAKANTIEPLANNEN

De vakantieplannen voor 1962 zijn hieronder aangegeven.

A. Buitenwerk commissie

Kinderkamp 10—12 jarigen

Onder leiding van de heer en mevrouw Wegelaar, Erasmusgracht 23 III, Amsterdam, waar men zich ook dient aan te melden, tel. 020-83919, is er dit jaar weer een kamp voor 10—12 jarigen. De Korenbloem in Elspeet is voor de week van 14 tot 21 juli gereserveerd. De prijs bedraagt f 39,50 inclusief f 2,— zakgeld.

Tentenkamp 13—15 jarigen

Twee kampen op Texel van maximaal 24 personen en wel van 31 juli—10 augustus en van 18 augustus tot 28 augustus. Leiding P. van Soelen, de Genestetlaan 3, Bilthoven, tel. 03402—4468. De prijs bedraagt f 50,— voor 10 dagen. Aanmelden bij de leiding.

Zeilkamp

Onder leiding van de heer en mevrouw Plettenberg-Swind wordt wederom een familie zeilkamp georganiseerd en wel van 4-18 augustus a.s. De prijs bedraagt f 65,— per week. Zelfstandige deelnemers moeten 18 jaar zijn of ouder. Kinderen vanaf 11 jaar, mits onder leiding der ouders. Men verblijft in een groot huis aan het water met 4 en 6 persoons kamers. Aanmeldingen bij de leiding. Aangezien er slechts plaats is voor 26 deelnemers wordt spoedige aanmelding geadviseerd.

Betalingen voor de onder A genoemde kampen kunnen geschieden op postrekening 304.960 t.n.v. Het Humanistisch Verbond Utrecht, onder vermelding van de naam van de deelnemer en het kamp waaraan deelgenomen wordt.

B. De H.J.B. (Hum. jeugdbeweging).

Voor 16—22 jarigen organiseert de H.J.B.:
1. Twee zeilkampen te Langweer en wel van 21—28 juli en van 18—25 augustus. Prijs f 50,— per week.
2. Een tentenkamp op Texel van 10—18 augustus. Prijs f 28,— per week. Inrichtingen en aanmelding bij: Jeanet Veenstra, Zocherstraat 62 II, Amsterdam, tel. 020—123135.

LANDDAG TE DRIEBERGEN!

31 mei 1962 (Hemelvaartsdag)
in „HET GROTE BOS” DOORN
(post Driebergen)

PROGRAMMA:

- 10.00 uur aankomst en begroeting.
11.00 uur opening door de voorzitter gewest Utrecht en 't Gooi, de heer A. V. Dahler.
11.10 uur excursies:
a. rondgang in het Grote Bos. Bezichtiging van een bungalow (± 1 u.).
b. Leersumse Veld. Meeuwenbroedkolonie ($\pm 5/4$ u. lopen).
c. Gimbornpark. Exotische planten en bomen. (± 1 u. lopen).
d. Wijk bij Duurstede en de sluizen naar de Rijn. (± 20 min. lopen).
e. Evangelische Broedergemeente „Hernhutters”. ($\pm 5/4$ u. rondgang).
13.00 uur eigen boterhammen nuttigen. (Eventueel is ook een maaltijd te bestellen.)
14.00 uur Vox Humana.
14.30 uur kleinkunst door mevrouw H. de Goede-Baljet.
15.00 uur prof. dr. B. W. Schaper spreekt over: „Voor een Open Humanisme”.
16.00 uur Vox Humana.
16.15 uur sluiting, theedrinken en afscheid nemen.
17.00 uur vertrek.

Vanaf 14 uur hebben we een apart programma voor de jeugd, met eigen leiders en in een apart gebouwtje.

De toegangsprijs is vastgesteld op f 2,— p.p., 3 consumpties inbegrepen. Deze kaarten zijn voor hen, die op eigen gelegenheid komen bij de aanmeldings-adressen te bestellen.

Uit de verschillende gewesten hebben ons de volgende mededelingen bereikt:

Federatie Amsterdam

aanmelden: mevrouw H. Meyer-van Praag, Joh. Huizingalaan 239, Amsterdam-Slotervaart. Vermoedelijke buskosten f 3,50 p.p.

Noord-Holland

aanmelden: W. F. Koeman, Burg. Peecklaan 22, Schoorl.

Zd. Holland Nd.

aanmelden: mevrouw G. C. E. Roelofsen-Doorschodt, Weldeck Pymontlaan 4, Wassenaar.

Zd. Holland Zd.

aanmelden: mevrouw mr. J. C. E. de Boer-Engelvaart, Mr. Kesperweg 3c Vlaardingen.

Federatie 's-Gravenhage

aanmelden: mevrouw A. J. van de Noordaa-van der Meer, Sweelinkstraat 33, 's-Gravenhage. Buskosten plusminus f 7,50.

Gelderland

aanmelden: mej. H. M. ter Heege, Waltersingel 86, Apeldoorn. Buskosten nog onbekend.

Overijssel

aanmelden: mevrouw M. C. de Nachtegaal, Europalaan 216, Enschede, Buskosten waarschijnlijk f 6—f 7.

Noord-Brabant

aanmelden: G. H. Clemens, Willem II-laan 2, Oss.

Utrecht en 't Gooi

aanmelden: de secretarissen van de gemeenschappen, tenzij in het plaatselijk orgaan anders is opgegeven. ('t Gooi en Soest organiseren een bus. Kosten: f 3,50.

Individuele deelnemers uit Friesland, Groningen en Drente kunnen kaarten krijgen aan de ingang van de zaal, tegen contante betaling.

Nu, het programma biedt voor ieder wat goeds, vindt u niet? Zij die de heer Schaper reeds eerder hoorden, zullen met verlangen naar zijn rede uitzien. En ook de voordracht, die mevrouw De Goede brengt, belooft uitstekend te worden.

U KOMT TOCH OOK?!!!!

Humanistisch vormingsonderwijs

Het hoofdbestuur heeft in een brief aan de Tweede Kamer nog eens om medewerking gevraagd, om tot een aanvulling te komen van artikel 41 van het Ontwerp van Wet tot Regeling van het Voortgezet Onderwijs (de zgn. Mammoetwet). Het gaat hier om de mogelijkheid te openen aan de openbare scholen onderwijs te verzorgen terzake van geestelijke en zedelijke vorming dat niet godsdienstig gefundeerd is, door leraren aangewezen door genootschappen op geestelijke grondslag.

Dit is een zaak, die enige overeenkomst vertoont met de strijd om de geestelijke verzorging in het leger. Ook hier een minister, die meedeelt, dat hem niet is gebleken, dat aan een zodanig onderwijs behoefte zou bestaan en dat hij bovendien vindt, dat de omschrijving van dat onderwijs te vaag is. In bovengenoemde brief deelt het hoofdbestuur mede, dat het bereid is aan te tonen, dat die behoefte er wel is, zoals dat ook door het Thuisfront is gebeurd ten aanzien van de verzorging in het leger.

En wat de vaagheid van het begrip „niet-godsdienstig gefundeerd onderwijs terzake van geestelijke en zedelijke vorming” betreft, wijst het hoofdbestuur erop, dat het hier gaat om een verzamelbegrip. Het Humanistisch Verbond meent immers in beginsel niet alleen voor zichzelf het recht te moeten bepleiten tot het geven van vormingsonderwijs, maar dat ook te moeten doen voor andere eventueel toe te laten genootschappen.

In de brief wordt nog eens aangehaald, wat in het rapport „Humanistische vorming”, dat in juli 1957 werd gepubliceerd, geschreven werd en er op gewezen dat een opleidingscentrum voor o.a. docenten voor humanistisch vormingsonderwijs in voorbereiding is.

Forumavond in Heerlen

In een stampvolle zaal, die de 200 bezoekers nauwelijks kon bevatten, heeft op 14 maart voor de eerste maal in Heerlen in het openbaar een gesprek plaatsgevonden over christendom en humanisme. Deelnemers aan het gesprek, dat tot thema de vraag had: „Wat denkt u van het humanisme?” waren prof. dr. F. Heggen, docent aan het groot-seminarie te Roermond, ds. J. Stap, hervormd predikant te Heerlerheide, ds. J. Knot, doopsgezind predikant te Heerlen, ds. N. Scheps, gereformeerd leraar aan het Grotius-college te Heerlen en dr. D. H. Prins, oud hoofdbestuurslid van het Verbond.

De verslagen uit de kranten, ook van katholieke zijde, waren over het algemeen zeer waardierend en ingenomen met dit initiatief van humanistische kant. Geen van de christelijke sprekers heeft zich denigrerend over het humanisme en het Verbond uitgelaten, integendeel. Men bleek zonder uitzondering van mening, dat het humanisme als een van menig levensovertuiging gezien moet worden, en dat activiteiten op het gebied van de geestelijke verzorging niet belemmerd mogen worden en door het rijk bemerd worden gesubsidieerd. Ds. Stap en

ook drs. Scheps schaarden zich achter de beslissing van de Hervormde Synode, dat de Mammoetwet aan de humanisten de mogelijkheid moet openen, om, indien dit gewenst wordt, humanistisch vormingsonderwijs aan de middelbare scholen te geven. Onze Limburgse vrienden kunnen tevreden zijn met de belangstelling en constateren, dat hun harde werken niet tevergeefs is geweest. Hulde.

Internationaal nieuws

Het Belgisch Humanistisch Verbond bestaat binnenkort 10 jaar en dat zal feestelijk worden gevierd. Vanzelfsprekend zal daar ook een afvaardiging van Nederland aanwezig zijn. Wat er allemaal gaat gebeuren, weten we op dit ogenblik nog niet, maar t.z.t. krijgt u wel een verslag.

De belangstelling voor het derde congres in Oslo in de eerste week van augustus blijkt nu al zeer groot te zijn. Uit alle hoeken van de wereld komen bij het bureau van de Internationale in Utrecht vragen om inlichtingen. Onze Amerikaanse vrienden hebben al een vliegtuig gecharterd en het zullen er misschien nog wel meer worden.

Het om de drie maanden verschijnende blad van de Internationale, dat tot nu toe onder de naam „Information Bulletin” verscheen, is zowel van naam als van uiterlijk veranderd. Het heet nu „International Humanism”, is groter van formaat en heeft ook een nieuw jasje gekregen.

Om het huiselijk te zeggen „toont” het nu meer en daarmee is het in overeenstemming met de snel groeiende betekenis en uitbreiding van de beweging. In het eerste nummer van 1962 zijn de beide referaten opgenomen, die de hoofdthema's van het congres zullen worden, n.l. „Naar de volwassen persoonlijkheid” van de hand van prof. Sibrayan Ray, hoogleraar in Bombay en „Naar vrijheid in een georganiseerde samenleving” van Raymond Aron te Parijs. Voor de laatste schrijver is internationaal als één van de belangrijkste filosofen van deze tijd bekend. Wie er meer van weten wil, raden wij aan bij het Centraal Bureau een proefnummer aan te vragen.

Als nieuwe leden zijn tot de Internationale toegelaten humanistische groepen in Dene-marken, Korea, Australië en een tweede groep in India. In totaal zijn thans 21 groepen en organisaties aangesloten.

Humanisme en opvoeding

In 1950 werd onder bovenstaande titel door het Humanistisch Verbond een rapport uitgegeven, dat door een commissie, die daartoe door het hoofdbestuur was benoemd, was samengesteld. Deze commissie had als taak, om aan te geven, waar en hoeverre de humanistische levensbeschouwing op het terrein van opvoeding en onderwijs een eigen zienswijze, interpretatie of formulering vereiste of mogelijk maakte.

Na ruim tien jaar, nu inmiddels dit rapport is uitverkocht, is er een tweede druk verschenen, die de oorspronkelijke tekst op de voet volgt. Er zijn echter wijzigingen en aanvullingen in aangebracht, waarvoor de

commissie niet meer verantwoordelijk gesteld kan worden.

Aan de uiteenzettingen ligt de gedachte ten grondslag, dat er een innige samenhang bestaat tussen het levensinzicht van de opvoeder en zijn meningen en handelingen op opvoedkundig terrein. De pedagogiek immers houdt zich bezig met een praktijk, waarbinnen een nauwe samenhang bestaat tussen zijn en behoren. Deze verhouding openbaart zich echter niet bij elk onderdeel even duidelijk. Daarom komen in het boekje die gebieden aan de orde, waar de samenhang duidelijk is.

De volgende onderwerpen vormen achtereenvolgens een onderwerp van bespreking: 1. opvoedingsideaal; 2. inhoud van de opvoeding 3. opvoedingsmiddelen; 4. opvoeding in het gezin 5. opvoeding in de school; 6. opvoeding in het „derde” milieu. Het spreekt vanzelf dat het humanisme ook een sociaal-pedagogische functie ten aanzien van volwassenen vervult, doch voor de behandeling daarvan zou het terrein in deze studie te zeer worden uitgebreid en zou ook allerlei binnen de gezichtskring komen dat moeilijk onder de titel „opvoeding” zou zijn samen te vatten.

De bewustmaking van de humanistische idee wekt steeds weer het verlangen op in de verhouding tot de ander, dus ook tot het kind, onze meest fundamentele gedachten en gevoelens te verwerkelijken. Met een vaag verlangen van de zijde van de opvoeder is het kind echter niet gebaat. Opvoeding vraagt, theoretisch, een scherp formuleren van inzichten en, praktisch, een bij deze inzichten aansluitende mogelijkheid tot doelbewust handelen. Daarom is nadere bezinning op de rol, die de levensbeschouwing in de opvoeding speelt, onontbeerlijk.

Het is zeer wel mogelijk, dat anderen, uitgaande van hun levensbeschouwing, tot dezelfde of soortgelijke conclusies zouden komen, als in het boekje „Humanisme en opvoeding” zijn uiteengezet. Des te beter, het humanisme eist geen opvoedkundige monopolie voor zich op. Maar dat ontslaat de humanist niet van de plicht om aan te geven hoe hij, op grond van zijn levensovertuiging, meent zijn opvoedkundig streven vorm te moeten geven.

Vermelden we tenslotte, dat deze uitgave verkrijgbaar is bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond te Utrecht, Oudegracht 152 voor de prijs van f 0,95.

Abonneert U op

„Het Woord van de Week”

het orgaan van de
„Humanistische Luisterkring”

Het abonnementsgeld bedraagt
f 4,-- per jaar

Administratie:

OUDEGRACHT 152 - UTRECHT - POSTGIRO 58